

Pasi Sorjonen

13.10.2020

Dnro 001/81/2020

HE 146/2020 vp

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönnä 6.10.2020 asiantuntijakuulemiseen torstaina 15.10.2020 klo 12.15

HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Suomen talous toipuu hitaasti

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2021 nojaa valtiovarainministeriön tuoreeseen talousennusteeseen, jonka mukaan Suomen talous supistuu kuluvana vuonna 4,5 prosenttia ja kasvaa 2,6 prosenttia vuonna 2021. Työttömyysaste vakautuu 8 prosentin tuntumaan. Työllisyysasteen arvioidaan olevan kuluvana vuonna keskimäärin 71,5 prosenttia ja alenevan 71,0 prosenttiin vuonna 2021, kun työllisten määrä vähenee lisää. Julkisen talouden alijäämäksi ennakoitaan noin 18 mrd. euroa (7,7 prosenttia suhteessa BKT:n arvoon) vuodelle 2020 ja noin 12 mrd. euroa (5,0 prosenttia) vuonna 2021.

Talousarvioesityksen pohjana oleva talouden kasvuennuste on verraten maltillinen ja sen vuoksi uskottava. Talouden oletetaan elpyvän hitaasti kuluvan vuoden jälkipuoliskolla ja vauhdin kiihtyvän vasta vuoden 2021 aikana. Riskit painottuvat huonompien vaihtoehtojen suuntaan. Koronaviruspandemian toinen aalto sekä maailmalla että Suomessa johtaisivat ennakoitua heikompaan talouden kehitykseen.

Keinot ja tavoitteet sekaisin

Sivulla Y8 kuvataan kestävyystiekarttaa ja todetaan, että keskeisiä keinoja vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä ovat mm. työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen sekä talouskasvun edellytysten vahvistaminen.

Mikään luetelluista ei ole varsinaisesti keino, jonka voi kaivaa työkalupaketista omaan käyttöön. Jokainen on itsessään tärkeä tavoite, jonka saavuttaminen vaatii omat keinonsa.

Työllisyyden trendi on paljon luultua heikompi

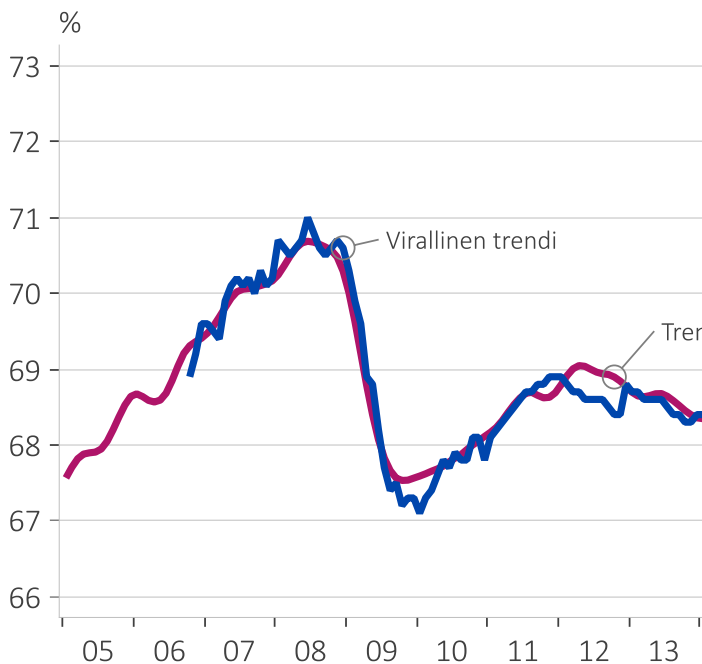
Hallitus aikoo vahvistaa työllisyyttä omilla toimillaan 80 000 henkilöllä hallituskauden aikana. Syyskuun 2020 budjettiriihessä päätetyillä toimilla tavoitellaan 31 000—36 000 lisätyöllistä.

Työllisyystoimilla onkin kiire, sillä työllisyys on heikentynyt luultua nopeammin.

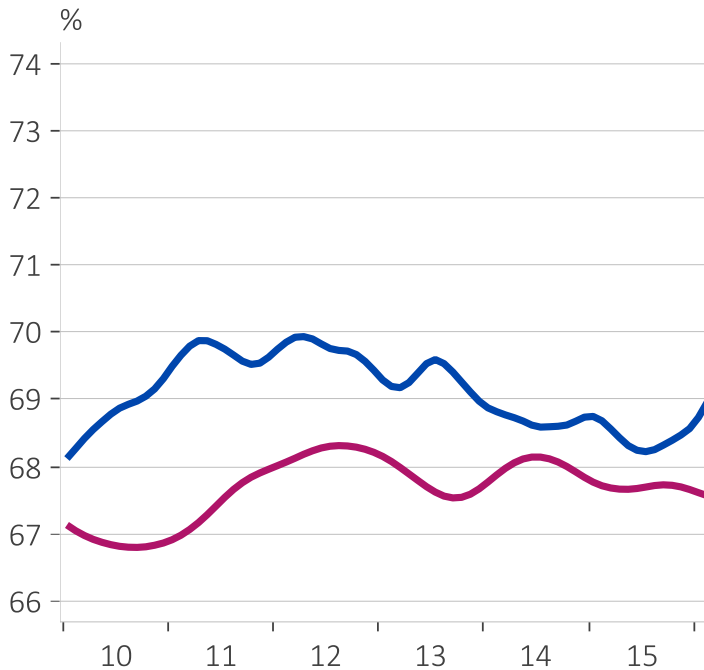
Tilastokeskuksen julkaisema "virallinen" työllisyysasteen trendi antaa työllisyyden kehityksestä liian ruusuisen kuvan. Sen mukaan 15-64-vuotiaiden työllisyysaste oli elokuussa 71,6 prosenttia. Suomen Pankki kiinnittää tuoreessa Euro ja talous -julkaisussa huomiota siihen, että tämä arvio on aivan liian myönteinen (korkea). Tavanomaisilla tilastomenetelmillä viime kuukausien työllisyysasteeksi saadaan noin 70,5 prosenttia. Tällaiseen arvioon päätyy myös Akava omissa laskelmissaan.

Tällaiset luvut tarkoittavat sitä, että VM:n työllisyysaste-ennusteen toteutuminen edellyttää työllisyyden paranemista loppuvuoden aikana. Työllisyyden kohenemista hillitsevät kuitenkin koronatartuntojen viimeaikainen lisääntyminen ja siitä aiheutuvat rajoitustoimet. Niinpä työllisyysennuste näyttää jonkin verran liian valoisalta.

Työllisyysaste, 15-64

Työllisyysasteen trendit,

Naisten työllisyys on heikentynyt enemmän kuin miesten

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tietoja käyttäen Akava päätyy omassa laskelmissaan sellaiseen tulokseen, että naisten työllisyysaste on alentunut koronaviruspandemian aikana selvästi jyrkemmin kuin miesten. Tämä työllisyyden aleneminen näyttää alustavissa arvioissamme kohdistuneen erityisesti alle 35-vuotiaisiin. Tulos selittyy todennäköisesti sillä, että pandemia on aikaisemmista kriiseistä poiketen iskenyt kovaa nimenomaan palvelualoihin ja vieläpä sellaisiin, joissa on paljon ihmisten henkilökohtaisia tapaamisia (erilaiset tapahtumat, matkailu- ja ravintola-ala, terveys- ja sosiaaliala).

Vastavalmistuneita on paljon lomautettuna ja työttömänä

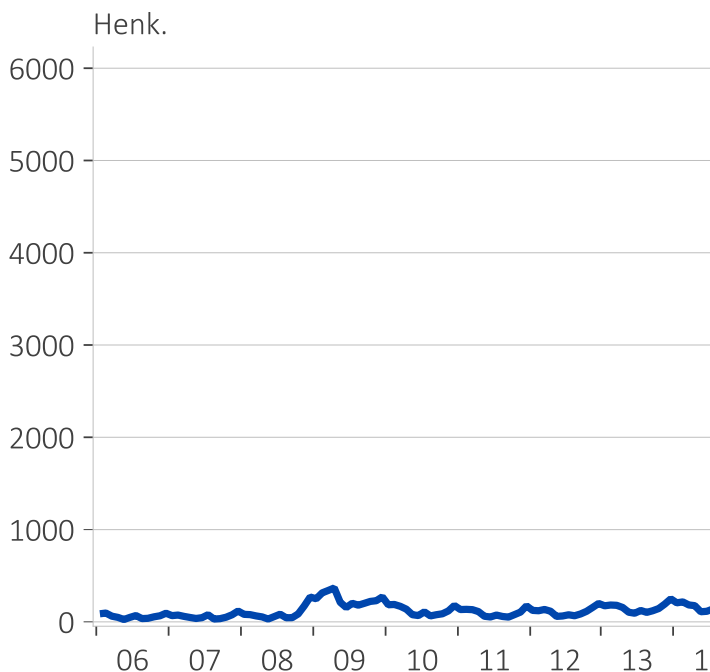
Koronaviruspandemia on vaikeuttanut selvästi vastavalmistuneiden pääsemistä työmarkkinoille (vastavalmistuneella tarkoitetaan henkilöä, joka on saanut tutkintonsa valmiiksi viimeisen 12 kuukauden aikana). Tästä voi tulla suurempi haaste, jos vaikeudet pitkittyvät.

Vastavalmistuneiden kokoaikaiset lomautukset kasvoivat jyrkästi maaliskuussa ja varsinkin huhtikuussa, jolloin ne kohosivat lähes 15-kertaisiksi verrattuna finanssikriisin aikaiseen huippuun. Vaikka heidän

lomautuksensa ovat sittemmin vähentyneet melko nopeasti, ne olivat vielä elokuussakin 2.25-kertaiset finanssikriisin huippuun nähden.

Työttömänä vastavalmistuneita oli elokuun lopussa hieman vajaat 15 000. Määrä ei ole poikkeuksellisen suuri, mutta se on koronakriisin myötä kasvanut selvästi.

Kokoaikaisesti lomautetut, vasta

Talouspoliittisten toimien arviointia

Työllisyyttä ja kasvun edellytyksiä vahvistavat panostukset jäävät puolitiehen. Myönteistä on silti työllisyystavoitteen nostaminen, vaikka aikataulua pidennettiin hallituskauden lopusta kuluvan vuosikymmenen loppuun.

Työllisyysaste pitäisi saada kohoamaan nopeasti kohti 75 prosenttia. Muut pohjoismaat ovat rohkaisevia esimerkkejä meille siitä, että tämä on mahdollista. Siihen yltäminen edellyttää kuitenkin rakenteellisia uudistuksia jo tällä vaalikaudella ja osa niistä voi olla kipeitä.

Akava kannattaa esitettyä uutta työnhaun mallia, jossa pyritään mahdollisimman aktiiviseen ja tehokkaaseen työn hakemiseen siten,

Pasi Sorjonen

13.10.2020

Dnro 001/81/2020

HE 146/2020 vp

että työttömien erilaiset tilanteet, koulutustaustat ja palveluiden tarve otetaan huomioon. Velvollisuuksien ja oikeuksien pitää olla tasapainossa. On myös hyvä, että TE-keskusten resursseja lisätään. Lisäksi TE-keskusten mahdollisuuksia hankkia yksilöllisiä palveluja tulisi lisätä.

Finanssipoliittinen elvytys painottuu lähes täysin menoelvytykseen, kun taas veroelvytys loistaa poissaolollaan. TyEL-maksujen korotus syö palkansaaajien ostovoimaa vuonna 2021. Tämä voitaisiin kompensoida tekemällä vastaavan suuruinen kevennys ansiotuloverotukseen. Veroasteikon tuloarajojen inflaatiotarkistusta Akava kiittää.

Kotitalousvähennyksen laajentaminen takaisin ainakin niihin mittoihin, jossa se oli ennen taannoista leikkausta, olisi nopea tapa tukea palvelualojen työllisyyttä.

Tulevaisuuden talouskasvun ja tuottavuuden nousun vauhdittamisen kannalta on tärkeää kasvattaa panostuksia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Nyt nämä välttämättömät TKI-panostukset jäävät pitkälti tekemättä. Tarvitaan selkeämmät linjaukset, joilla TKI-investoinnit nostetaan kansantalouden tasolla neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta. Hallitusohjelmassa mainittu tiekartta tarvitsee tuekseen pitkäjänteisen suunnitelman.

Myönteistä on, että yritysten kannusteita tutkimus- ja kehittämistoimintaan lisätään määräaikaikaisella tutkimusyhteistyön lisäverovähennyksellä.

Akava kantaa huolta Suomen tulevaisuusinvestoinneista ja niiden rahoituksesta. Tällaisilla investoinneilla rakennetaan talouden tulevaa kasvukykyä ja resursseja niiden rahoitukseen täytyy olla omasta takaa. Tulevaisuusinvestointien rahoitusta ei pidä suunnitella pelkästään eurooppalaisen elpymisvälineen varaan.

Akava on esittänyt keinoja tehostaa jatkuvaa oppimista. Nyt tällaiset jäävät suurelta osin tekemättä. Osaamissetelin käyttöönotto ja työnantajan kustantaman työntekijän kouluttautumisen verovapaus olisivat helppoja ja välittömästi käyttöönotettavia jatkuvan oppimisen työkaluja.

Akava ry:n puolesta

Pasi Sorjonen
pääekonomisti